

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Szent Márton Kápolna
Németbányai Megbékélés Kápolnája
Gedenkkapelle
1998

települési értéktárba történő felvételéhez

Kiss Albertné

.....
Németbánya, 2016.02.15.
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. **A javaslatot benyújtó neve:** Kiss Albertné
2. **A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:**
Név: Kiss Albertné
Levelezési cím: Németbánya, Kossuth u.39
Telefonszám: 89/350-019
E-mail cím: kberci39@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. **A nemzeti érték megnevezése:** Szent Márton Kápolna
A Megbékélés Kápolnája - Gedenkkapelle
2. **A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása**
 agrár- és élelmiszergazdaság   egészség és életmód   **épített környezet**
 ipari és műszaki megoldások   kulturális örökség   sport
 természeti környezet   turizmus és vendéglátás
3. **A nemzeti érték fellelhetőségének helye:** Németbánya Fő tér
4. **Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik**
 települési   tájegységi   megyei   külhoni magyarság
5. **A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása**

SZENT MÁRTON KÁPOLNA A MEGBÉKÉLÉS KÁPOLNÁJA – GEDENKKAPELLE

A kápolna 1998-ban, a németek kitelepítése 50. évfordulójának emlékére készült széleskörű összefogással. Maria Todte asszony (született Wenczel Mária) brühli német állampolgár 14 éves volt, amikor el kellett hagynia szülőföldjét.

60. születésnapján határozta el, hogy alapítványt hoz létre és saját tőkéjéből emlékkápolnát épít az elhurcoltak emlékére. Saját tőkéjéből finanszírozta az építési anyagokat és munkálatokat, de a Németbányaiak Világtalálkozóján, 1996-ban a hazalátogató kitelepítettek is adakoztak. A helyi lakosság társadalmi munkával és anyagilag is támogatta az építést. A terveket Lohrmann Márta egyházi építész készítette el, a kivitelezést Kondor Béla végezte. Az ácsmunkát Samu László vállalta. Az alapköletétel 1996-ban történt a Németbányaiak Világtalálkozója alkalmával. A Templomot 1998-banvatta fel és szentelte meg Dr Szendi József veszprémi érsek és Mail József pápai apát.

Az oltárkép, a Szűz Mária és Jézus szobor a lebontott iskolaépületből került át méltó helyére. (A templom az iskola helyére épült) A karzaton lévő elektromos orgonát Johannes Wenczel, Mária asszony testvére adományozta, a csillárokat a német kisebbségi önkormányzat vásárolta. A stáció-akvarelleket Heizer József bakonyjákói amatőr festőművész készítette 2003-ban.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Épített örökségünk, a németek kitelepítésének 50. évfordulójára hatalmas közösségi összefogással épült MEMENTÓ! Soha többé háborút! Soha többé diszkriminációt! Soha többé kollektív büntetést! A kitelepítettek és az itthon maradottak megbékélése jegyében épült templom a megnyugvást, a békés egymás mellett élést szimbolizálja. Békét a családban, a településen, az országban, a világon.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

képek
újságcikkek
a templom tervei (Lohrmann Mária)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.nemetbanya.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja.
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: Fliegh Vilmos, a Kápolna alapítvány titkára.
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Az egykori iskola, melynek helyére épült a templom

Kalákában, társadalmi munkában...

Az építés folyamata

Tervező mérnök:

Lohrmann Mária

Építőmester:

Kondor Béla

Ácsmester:

Samu László

Szendi József érsek szentelte be a kápolnát 1998.június 30.-án, a misét Mail József celebrálta.

Az iskolaépületből áthozott szobrok

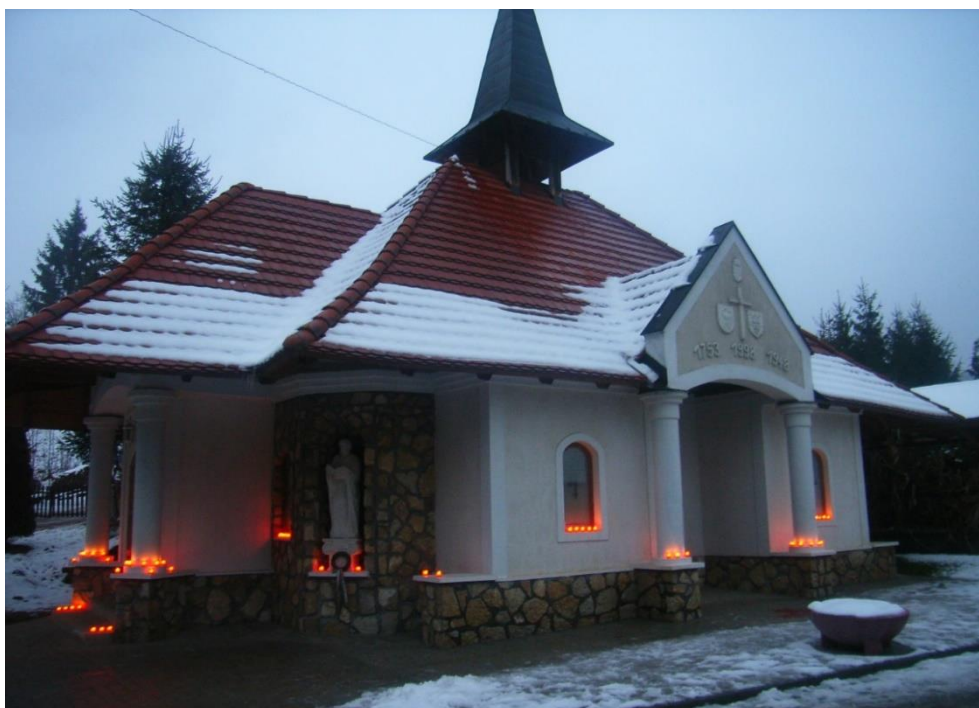

Szent Márton az oltárkép

A kitelepítés 60. évfordulóján

A templom mellett a karácsonyi Betlehemes jászol

Maria Todte (Wenczel) felhívása a honfitársaknak: adományozzanak a kápolnára

Németbánya emlékezett

Kerek évfordulóra emlékeztek nemrégiben Németbányán. Az öt évtizede kitelepített német ajkú lakosság kanosszajárásának emlékére háromnapos rendezvényre hívták meg az egykoron községben lakottakat, azok leszármazottjait. Németbánya polgármestere, *Aradi Alajos* szerint számosan segítettek a szervezésben, különösen sokat köszönhetnek a tízéves korában kitelepített *Venczel Máriának*. Annak az asszonynak, akit ma már *frau Mária Todtennek* hívnak.

– A megemlékezés magánkezdeményezésként indult, de az ötlet találkozott a mi elképzelésünkkel is. Így jött létre az a háromnapos összejövétel, amelyben számos programot szerveztünk. A legfontosabb pedig az, hogy elhatároztuk, építünk egy kápolnát. Miután tudtuk, hogy a község saját erejéből erre képtelen, a kitelepítettek segítettek. Az alapkövet már kiválasztottuk, urnába tettük, s ebbe gyűjtöttük össze az adományokat is. Pillanatnyilag még az urnabontás előtt vagyunk, az azonban biztos, komoly összegre számíthatunk.

A kápolna terve már kész, ez alapján 1998. június 30-án szeretnénk felszentelni. Az építés költsége négy- és ötmillió forint körül lesz. Persze ehhez még sok segítséget kapunk az ígéretek szerint a helyi vállalkozóktól, és természetesen az önkormányzat is áldoz a nemes célra.

– n –

Különösen sokat köszönhetnek a tízéves korában kitelepített Venczel Máriának, akit ma már frau Mária Todtennek hívnak

An alle Deutschhüttener

Wer ist Maria Wenzel-Todte in Brühl, die sich in einem Rundschreiben (siehe Kasten!) an alle wendet, die aus Deutschhütten/Németbánya stammen, und jetzt dort oder anderswo in Ungarn sowie in Deutschland, den USA oder Kanada leben? Noch dazu unterschreibt sie den Brief mit dem Hinweis "(Schulmeister in der hinteren Gasse)".

"Wenn die Németbányaer das lesen, werden sie bestimmt wissen, wer ich bin. Denn Wenczls, Wencs, Wenzels usw. gibt es mehrere in meinem Heimatdorf, aber mein Großvater war der Schulmeister der Gemeinde, und ihn gab es nur einmal. Wir waren also die Wenzel-Familie vom Schulmeister in der hinteren Gasse", erklärt sie mir. Die 60jährige wurde 1948 - zusammen mit anderen deutschen Familien - aus Deutschhütten vertrieben. Wir unterhalten uns in Brühl, im hübschen Hotel Jägerhof, das der Familie Todte - also Maria und ihrem Mann Dieter - gehört.

"Ich war damals 13 Jahre alt. Was ich seitdem hier in Deutschland mitgemacht habe, wieviel ich gearbeitet hab', darüber könnte ich Bände erzählen. Aber ich will jetzt lieber in die Zukunft schauen. An meinem 60. Geburtstag beschloß ich, eine Spende an mein Heimatdorf zu machen, wo schon eine Stiftung für Németbánya ins Leben gerufen wurde. Unsere ganze Familie, mein Mann, meine Tochter Birgitt, die hier in Brühl das Hotel leitet, sind eng mit Németbánya verbunden. Meine Tochter hat dort ihre Hochzeit gehalten, und zwar auf eigenen Wunsch, wir haben inzwischen dort, auf dem einstigen Familiengrundstück, ein Landhaus errichtet, wo wir unsere Ferien verbringen. Deutschhütten entwickelt sich sehr schön, und zusammen mit dem Herrn Bürgermeister und den heutigen Einwohnern der Gemeinde dachte ich daran, eine Kapelle in der Gemeinde zu errichten."

Maria Wenzel-Todte weiß, daß nicht alle Einwohner in der Lage sind, eine größere Spende zu geben, doch sie ist der Meinung, wer helfen will, der findet schon heraus, wie er helfen kann. Die Kapelle muß ja aufgebaut werden, und da könnte man einfach beim Bau mithelfen. Wieder andere, die in der einstigen DDR lebten und leben, ursprünglich wurden ja die Familien aus Deutschhütten dorthin ausgesiedelt, könnten auch eine symbolische Summe stiften. Hauptsache, im Juni nächsten Jahres sollte ein Treffen aller Deutschhüttener im hübschen Bakonyer Dörflein veranstaltet werden, und dann könnte man zusammen alles klären. Unterkunft bekommt man im naheliegenden Motel in Wirtshäusl/Farkasgyepü zu einem Preis, den sich jeder leisten kann.

Wenn Sie Bekannte, Freunde aus Deutschhütten haben, geben Sie bitte die NZ an diese weiter!

Liebe Landsleute!

Ich wende mich mit einem Rundschreiben an Euch. Dieses Rundschreiben soll an unsere Kindheit erinnern. Leider sind fast alle unsere Eltern tot, und nur unsere Generation kann noch etwas Erinnerung an die Kinder und Enkelkinder weitergeben. Oft stelle ich mir die Frage: wer sind wir? Volksdeutsche Schwaben, die in Ungarn von 1754 bis 1948 gelebt haben. Diese fast 200 Jahre bedeuten acht Generationen! Diese 200 Jahre kann man einfach nicht aus der Geschichte streichen. Das sollen und wollen wir auch nicht. Wir stehen zu unserem Deutschtum und zu unserer Heimat. Es ist Geschichte, die nicht zu ändern ist. Die Aussiedlung war und bleibt eine Tragödie für uns, die unser Leben völlig verändert hat. Mit den Jahren hat sich aber durch unseren Fleiß und unsere Kraft für die meisten alles zum Besten gewendet. Doch wir haben alle unsere Heimat verloren, welche wir von unseren Vorfahren geschenkt bekommen haben. Mit harter Arbeit, Schweiß und Blut haben sie bezahlt in 200 Jahren. Dieser geschenkten Heimat sollten wir ein Zeichen setzen. Ich dachte an eine kleine Kapelle in Németbánya/Deutschhütten zum Gedenken an unsere Vorfahren, Eltern und Großeltern an die, die in der ganzen Welt zerstreut leben, und auch an die, die in Deutschhütten zurückgeblieben sind. Für unsere Kinder soll es eine Erinnerung

werden, damit sie sagen können, hier kommt ein Teil meiner Familie her.

Zu diesem Anlaß wäre es schön, wenn wir uns als Verwandte, Freunde, Nachbarn und Schulkameraden treffen könnten. Mit guter Absicht appelliere ich an Euch, an einem Heimattreffen in Németbánya teilzunehmen, solange unsere Gesundheit, Kraft und Alter es zulassen. Bringt Eure Kinder und Enkel mit! Ich dachte, daß wir Mitte Juni 1996 das Treffen und Grundsteinlegen machen könnten. 1998 ist es ein halbes Jahrhundert her, daß wir ausgesiedelt wurden, bis dahin könnte die Kapelle stehen. Ich würde mich freuen, wenn es auch in Eurem Sinne wäre, diese Kapelle zu errichten, natürlich in Zusammenarbeit mit den heutigen Einwohnern der Gemeinde. Ich bräuchte Eure Hilfe: Zur Zeit besitze ich nur wenige Adressen, geradezu sechs. Ich bitte Euch, schickt mir Adressen von Euren Verwandten und Bekannten, auch von den Kindern, denn ich möchte eine möglichst vollständige Liste über alle Németbányaer aufstellen.

Ich bedanke mich im voraus für Eure Hilfe!
Mit vielen lieben Grüßen Eure

Maria Wenzel-Todte
(Schulmeister in der hinteren Gasse)

Adresse: Maria Todte
D-50321 Brühl/Pingsdorf

Hotel Jägerhof, Euskirchner Str. 130

Tel.: (00 49) 2232-32811, Fax: (00 49)2232-32837

A németbányaiak világtalálkozója alkalmából történt az alapkövetétel és jött létre az alapítvány

„Zeichen setzen...“

Heimattreffen in Deutschhütten

Tänzerpaar aus Jakau

Heilige Messe im Freien

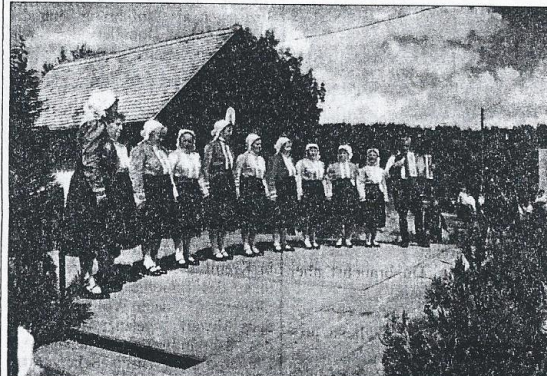
Initiatorin des Heimattreffens: Frau Wenczl-Todte aus Brühl

Auf Initiative der in Brühl (Deutschland) lebenden Frau Maria Wenczl-Todte, die, wie so viele andere, 1948 aus ihrem Heimatdorf ausgewiesen wurde, fand vom 26. Juni bis zum 2. Juli in der heute 96 Einwohner zählenden Bakonyer Gemeinde Deutschhütten/Némethánya das Heimattreffen statt. Im Rahmen einer heiligen Messe im Dorfzentrum wurde der Grundstein für eine Kapelle gelegt und geweiht. Aus Spenden der Anwesenden sowie von Landsleuten aus Übersee, die den langen Weg hierher nicht mehr machen konnten, kamen etwa 1,2 Millionen Forint zusammen.

„Die vergangenen Tage, die wir in Deutschhütten verbrachten, sind eigentlich damit vergangen, einander zuzuhören, wiederzuerkennen, Telefonnummern auszutauschen, Fotos anzusehen. Es war ergreifend, einstige Schulkameradinnen nach fast 50 Jahren wiederzusehen“, so Frau Maria Unger aus Isny im Allgäu, die in Ganna geboren, aber in Deutschhütten aufgewachsen ist, um dann im Alter von zehn Jahren die Vertreibung mitzuerleben. „Wir kamen mit meinen Verwandten öfters in den vergangenen Jahrzehnten nach Hause, es ist jetzt das dritte Mal, aber diesmal traf ich Frauen und Männer, die ich seit meiner Kindheit nicht gesehen habe...“

Gemeinsam mit den hier Lebenden

Noch vor 15 Jahren war Deutschhütten ein rein ungarndisches Dörflein mit immer weniger Einwohnern. Besonders in den letzten Jahren wird es aber immer mehr als Feriendorf entdeckt. Die alten Häuser wurden umgebaut, teils leider abgerissen, die neuen Einwohner von Deutschhütten sind Stadtbewohner aus Wesprim, Pápa, ja aus Deutsch-

Der Ganna Frauenchor

Foto: László Bajtai

land. Bürgermeister Alois Aradi meint dazu: „Den Nationalitätencharakter der Gemeinde bewahren wir unter allen Umständen, Deutschhütten war und ist eine ungarndeutsche Gemeinde. Die jetzige Großveranstaltung trägt auch dazu bei, denn wenn die Träume von Frau Todte wahr werden, wird hier eine Kapelle der Versöhnung aufgebaut, und zwar zusammen von Vertriebenen und heute hier Lebenden. Selbstverständlich wird die Gemeinde ebenfalls dazu beitragen. Unsere Stiftung 'Für die Gemeinde Némethánya' wurde 1995 ins Leben gerufen. Sie verwaltet zur Zeit etwa 600.000 Forint. Wir haben geschickte Handwerker, die dieses edle Vorhaben mit ihrer Arbeit unterstützen werden. Unser Dörflein ist eine Perle im Bakony, wir freuen uns, daß sie von Jahr zu Jahr schöner und reicher wird, also unterstützen wir auch aus unserem Budget 1997 die Errichtung der Kapelle und möchten auch das Bistum in Wesprim gewinnen,

wofür unser Herr Pfarrer die ersten Schritte bereits getan hat.“

„Schön ist die Jugend...“

65 Gäste kamen aus allen Ecken und Enden Europas, einige junge Leute sogar aus Kanada und Amerika. Die nicht mehr kommen konnten, schickten ihre Kinder und Enkelkinder in die alte Heimat. Der Pfarrer rief alle zur Versöhnung, zum friedlichen Zusammenleben auf und erinnerte an die Tage der Vertreibung 1948.

„Es ist nicht einfach, nach all dem, was mit uns passierte, zu sagen, es ist vergessen“, meint die Initiatorin des Heimattreffens, Frau Maria Wenczl-Todte. „Aber es ist Vergangenheit. Wir wollten keine Wunden aufreißen. Im Gegenteil, wir wollten klarmachen, daß wir Deutschhütten als unser Heimatdorf betrachten, egal, wo wir heute leben. Und wenn unsere Kinder und Enkelkinder einmal wissen wollen, woher wir oder sie stammen, müssen sie halt nach Hause

kommen und werden die Kapelle vorfinden, die zusammen von den einstigen und jetzigen Némethányauern aufgebaut wird. Ich dachte mir nichts anderes dabei, als ein Zeichen zu setzen, ja, hier lebten unsere fleißigen Vorfahren, die das Dorf aufgebaut haben, und Deutschhütten lebt heute noch...“

Jubilanten auf der Bühne

Am Sonntag Nachmittag kamen noch mehr Interessenten ins Dörflein, denn die 15jährige Jakauer Kindertanzgruppe unter Leitung von Lehrerin Frau Éva Kiss und der Gannaer Frauenchor, der sein 25jähriges Jubiläum feiern wird (Leiterin Frau Ilona Földi), gaben auf der Freilichtbühne im Dorfzentrum ein sehr schönes Programm. Schon als die Kinder die Bühne betraten, in ihren hübschen Kleidern, die Jungs in Schwarz und mit Hüten, wurden sie vom Publikum mit Freude aufgenommen. Sie tanzten unbekümmert, gutgelaunt und ernteten wohlverdienten Applaus. Sie sorgen dafür, daß die ungarndeutschen Tanztraditionen noch lange weiterleben. Genauso begeistert wurde der Gannaer Frauenchor aufgenommen, das Pulikum sang die alten, schönen Volksweisen mit.

Bei der darauffolgenden Tombola wurden Preise verlost, wie eine Woche am Plattensee für sieben Personen in der Villa von Wilhelm Fliegh, eine Woche im Hotel Jägerhof mit Vollpansion in Brühl sowie andere wertvolle Geschenke und Preise. Die Einnahmen bereicherten die Spendenaktion für die Kapelle.

Nach den Tänzern und Sängerinnen übernahmen die Bläser der „Schwäbischen Party“ unter Leitung von László Csicsi die Stafette, und es wurde bis in die Abendstunden getanzt.

—mayer—

A falu első díszpolgára Maria Todte.

4

GEMEINSCHAFTEN DER

Deutschhütten

Erste Ehrenbürgerin: Maria Todte

Wieder einmal vermehrte sich die Zahl der Einwohner auf das Doppelte, denn es kam zur feierlichen Übergabe der Millenniumsfahre, Fahnenmutter war Frau Rosa Plechinger. In der Geschichte der Selbstverwaltung von Deutschhütten/Némethánya kam es zur ersten Wappen- und Fahnenweihe sowie zur Wahl einer Ehrenbürgerin in der Person von Frau Maria Todte aus Brühl, die 1948 als Maria Wenzl zusammen mit vielen anderen ausgewiesen wurde.

Am 19. August zelebrierte Dr. Josef Moil aus Pápa die heilige Messe in der Kapelle der Versöhnung, die auf Initiative von Frau Todte errichtet und zum 50. Jahrestag der Vertreibung aus Deutschhütten eingeweiht wurde. Die Ahnen der Deutschhüttener waren fleißige Handwerker, die hier eine Glashütte errichtet haben. Der Wald wurde aber so ausgerottet, daß die Produktion vom Bischtum in Wesprim eingestellt wurde. Die damaligen Deutschhüttener verließen aber ihr Dörflein im Bakony nicht mehr, sie suchten nach Arbeit und blieben dort. Sie fanden eine neue Heimat und sind ihr treu geblieben.

„Ich bin hier zu Hause und ich bin in Brühl zu Hause. Wohin gehören wir eigentlich?“ fragt Frau Todte. In Brühl wird sie heute noch „die Ungarin“ genannt, obwohl sie und ihr Mann dort ein Hotel mit Restaurant errichtet haben und zu den angesehenen Leuten zählen. Und doch gehört sie hierher, nach Deutschhütten, wo sie sich über die Kapelle sehr freut. Wenn einer von den Vertriebenen heimkehrt und sein altes Haus nicht mehr findet, kann er hier ruhig einkehren, er wird immer erwartet.

Der Gemischtchor aus Jaka/Bakonnyjákó (Leiterin Frau Maria Mocsko-

Auf Initiative der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung übernimmt Frau Maria Todte die Urkunde über ihre Ehrenbürgerschaft in Deutschhütten von Bürgermeister Alois Aradi.

Foto: László Bajtai

ny) umrahmte das Fest mit einem schönen zweisprachigen Programm, und Dr. Wendelin Albert vom Komitatsverband der Ungarndeutschen Selbstverwaltungen Wesprim bzw. Franz Heilig vom LdU-Regionalbüro Wesprim wohnten dem gut gelungenen Fest bei. Am Nachmittag wetterten die Kinder um wertvolle Preise.

Der Abgeordneten, zugleich Vorsitzenden der Deutschen Minderheitenselbstverwaltung, seit Jahrzehnten Seele und Motor der niveauvollen kulturellen Ereignisse in dem Bakonyer Dörflein, Frau Eva Kiss, ist es auch diesmal gelungen, in Zusammenarbeit mit Bürgermeister Alois Aradi den Vorabend des 20. August, des Millenniums für die Anwesenden unvergeßlich zu gestalten. Die Balllustigen gingen erst in der Früh nach Hause...

Im Juni vergangenen Jahres trafen sich die in der Welt zerstreuten und durch die Aussiedlung vertriebenen einigen Einwohner des Bakonyer Dörfleins Deutschhütten/Némethánya und zwar auf die Initiative von Frau Maria Todte, die heute in Brühl lebt, aber eng mit ihrem Heimatdorf verbunden ist. Das gut gelungene Treffen in Deutschhütten endete mit einer Spendenaktion für eine Gedenkkapelle, die nun im August und September dieses Jahres bis auf das Dach errichtet wurde. Die Wände stehen also bereits, aber das Geld ist alle geworden. Frau Todte und ihr Mann Dieter Todte arbeiteten ebenfalls am Bau mit, zusammen mit den Einwohnern der Gemeinde. Bürgermeister, Alajos Aradi war ebenfalls anwesend, als letzte Hand angelegt wurde: „Es ist in der Tat ein großes Unternehmen für die Familie Todte und für unsere kleine Gemeinde, die insgesamt 98 Einwohner zählt, wovon mehrere gar nicht ständig hier leben, sondern nur an Wochenenden oder in der Sommerzeit nach Deutschhütten kommen. Aber wir tun unser Bestes, damit die Initiative von Frau Maria Todte realisiert wird. Zum Beispiel sicherten wir das Grundstück zum Bau, wir werden die Umgebung in Ordnung bringen lassen und bewerben uns um Gelder.“

Aus Waschlud/Városlőd kam der Bauunternehmer Josef Schneider von Beruf Zimmermann, der ebenfalls anlässlich des Heimattreffens zu Pfingsten vergangenen Jahres versprochen hatte, das Dach der Kapelle zu errichten. „Ich stehe zu meinem Wort. Die Deutschhüttener haben gute Arbeit geleistet, nun bin ich dran. Hoffentlich hält das schöne Wetter noch an, und dann können wir vor dem Winter das bisher Errichtete in Schutz wissen.“

Frau Todte veranstaltete am 19. September ein kleines Fest, zu dem sie alle Mithelfer eingeladen hat, die beim Bau mitgemacht haben. Sie ist besorgt um die Zukunft: „Mit dem Geld, das zusammengekommen ist, haben wir eine Stiftung für die Kapelle in Némethánya gegründet. Wenn wir das Holzmaterial zum Dach kaufen möchten, ist unser Geld alle. Aber ich werde alles in meinen Kräften Stehende tun und mein Versprechen halten, damit bei unserem nächsten Treffen im Juni 1998 die Kapelle eingeweiht wird. Ich möchte mich bei allen bedanken, die bisher schon gespendet haben, wir haben beschlossen, daß ihre Namen auf

Gedenkkapelle in Deutschhütten

auch bei der katholischen Kirche in Ungarn und bei Diözesen in Deutschland um Hilfe. Ich bin sicher, diese Kapelle wird kommenden Generationen davon zeugen, daß ihre Ahnen ihr Heimatdorf geliebt haben und deshalb einen Ort der Besinnung für alle errichtet haben. Wir wollten ein Zeichen set-

zen, dafür, daß wir hier lebten, von hier weggetrieben, aber in Frieden zurückgekehrt sind und Deutschhütten, wo wir geboren sind, verschönern und bereichern. Ich hoffe, daß unser nächstes Treffen zu Pfingsten 1998, das wir schon jetzt organisieren müssen, und deshalb auch dazu die Ideen und Wünsche

der Teilnehmer erwarte, wieder so gut gelingen wird, wie das erste Mal.“

Mayer

Bankverbindung: Katholische Kirchengemeinde D-50321 Brühl-Pingsdorf, Spendenkonto Stichwort Gedenkkapelle Némethánya BLZ.: 370 502 99 Kt.: 0160 002 809 Kreissparkasse Köln.

1997

A millenium évében Maria Todte díszpolgári címet vehetett át Aradi Alajos polgármestertől.

2000. augusztus 25., PÉNTEK

Németbánya díszpolgára

Maria Todte és Aradi Alajos polgármester az ünnepségen

Szívből köszönöm Németbánya valamennyi lakosának, hogy megtiszteltek azzal, hogy az augusztus 19-i falunap és millenniumi zászló átadása alkalmából a település díszpolgárává választottak. Nagyon büszke vagyok azokra is, akik melletttem álltak. Külön köszönöm a Német Kisebbségi Önkormányzat minden tagjának, Kiss Évá-

nak, Aradi Alajos polgármesternek és a képviselő-testület minden tagjának, dr. Mail József apát úrnak, aki a szentmisét celebrálta, a zászlót és falucímet felszentelte.

Szolgálja ez az ünnep a falu összetartozását és békéjét.

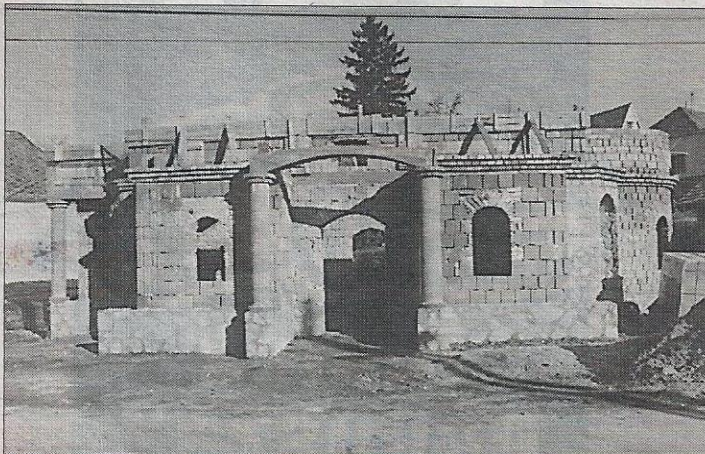
Maria Todte
sz. Wenzel Mária,
Németbánya

1997 november Napló

Dicséret Németbányának

1997
1000

A közelmúltban Hévízen tartották a Virágos Magyarországiért mozgalomban részt vevő települések találkozóját. Ugyanott osztották ki a virágosítási, parkosítási verseny díjait is. Környékünkéről Németbánya is részt vett a mozgalomban, s ezt a bírálók dicsérő oklevéllel honorálták.

Aradi Alajos polgármestertől megtudtuk, a község főterét virágosították. Közel százezer forintot költöttek erre a célra. Ami az ötmillió forintos költségvetésüket figyelembevéve jelentős összegnek tekinthető.

Lassan körvonalazódik a kápolna épülete is. A szerkezete már elkészült, állnak a falak. Minden jel arra utal, hogy a jövő évi szentelésnek nem lesz aka-

A jövő évi kápolnaszentelésnek nem lesz akadálya

dálya. Annál inkább sem, mivel az Emlékkápolna Alapítvány számlájára egyre többen fizetik be megtakarított pénzeiket.

Információink szerint az ezer-kétezer forintos befizetésekből már több mint 200 ezer forint gyűlt össze.

2013. május Nemzetiségi nap. Mága Zoltán harmadszor adott koncertet a kápolnában

Maria Todte asszony, a templom építtetője és Mága Zoltán hegedűművész

Mága Zoltán és Tál Zoltán keszthelyi plébános

Újságcikkek

Nehézségek az építés körül (1996)

Indulatok Németbányán: az atya ellenzi a kápolnát?

Városlődhöz tartozó puszta volt 1848 előtt. Községgé az üveghuta feleltése után vált. Németek alapították, akik 1751 és 1762 között telepedtek le itt. Helységüket *Deuschhüttennek* nevezték el. A későbbi névmódosítások nyomán alakult ki mai neve: *Németbánya*.

Megdobbant a szívük

A településnek 1927-ben még több mint 500 lakosa volt, 1970-ben viszont a feljegyzések szerint már csak alig kétszáz. Mára összesen 90-en lakják a falut, de közülük csak hetvenen az állandó lakosok, tudom meg *Aradi Alajos* polgármestertől, aki egy örömteljes, ám kudarcos kezdeményezésükről számol be nekem, a németbányai születésű *Maria Todt*val, azaz leánykori nevén *Venczel Mária*val.

Mária asszony azoknak a német nemzetiségű magyaroknak (mintegy 200 családnak) egyik ma élő utóda, akik az 1948-ban kíméletlen kegyetlenséggel végrehajtott kitelepítések szenvedő alanyai voltak. Mária asszony áldozatot és pénzt sem kímélő közreműködésével, patrióta kutatómunkájának eredményeként tavaly nagyszabású találkozó helyszíne volt egy héten át a falu.

Los Angelesből Londonon át Brühlig mintegy 400 egykori németbányai ember érkezett ide. Ők többnyire gyermekként, ifjúként éltek át a kitelepítés tragédiáját, ma már meglelt férfiak, családanyák. Megdobbant a szívük arra a gondolatra, hogy a sorsfordító idöket idézve emlékelet állítsanak a faluban a kitelepítés jövőre esedékes 50. évfordulójára. S mi is lehetne előbb, méltóbb emléklél, mint egy kápolna emelése az Istennek, aki gondviselője maradt a szülőföldjükön elülőzötteknek is.

– Csodálatos volt ez a találkozó. A szentmisét a helyi plébános úr, *Mártai Brúnó* celebrálta abban az eléggé megviselt állapotú volt iskolaépületben, ahol évtizedek óta működött a kiszorított egyház.

Épp a lelkipásztor?!

Megkezdődött a gyűjtés, létrehozta egy alapítványt, amelyen jelenleg több mint kétmillió forint van. A kápolna kivitelezési költségei meghaladják majd a tízmilliót, véli *Dobó János* budapesti, Ybl-díjas építész, aki kiteríti elének a tervdokumentációkat. Ha elkészül a csodálatos épület, a környék gyöngyszeme lehet majd, s zarándokhelye a Veszprém megyei kitelepítetteknek.

Németbányán a helyi lakosság körében is óriási a lelkesedés, s bár szerény módon ugyan, de kétkézi, szakmai segítséggel már kifejezte részvételi készségét a falu az építkezésben. A település önkormányzata a lakosság akaratából elbontatta a megviselt állapotú iskolaépületet, s a helyén szeretné felhúzni majd az Úr hajlékának falait. (A szentmiséknek ideiglenesen a faluházban biztosítottak helyet.) A képviselő-testület úgy döntött, az érintett telket a helyi egyházközség tulajdonába adja át, térítésmentesen. Úgy tűnik hát, minden sinen van, mégis váratlan akadályok gördültek a folytatás elé.

Maria Todt és Aradi Alajos polgármester összefogtak a kápolnaépítésben

– Ha az ember egy kápolnát akar az Istennek, s erre nagyon sok időt, fáradságot, pénzt áldoz, mint magam is, nem várná, hogy éppen a lelkipásztor ellenállásába botlik majd, aki pedig szövetségese kellene legyen e kezdeményezésben – mondja Mária asszony.

– Az atya már a nemzetiségi találkozó utáni vasárnap úgy beszélt a templomban, hogy a faluban *civil szervezkedések és kálóz akciók folynak* egy kápolnáért, s hogy vegyék tudomásul a hívek, ilyen kezdeményezések csakis őrajta keresztül történhetnek – mondja a polgármester. – Számtalanszor kerestük meg a plébánián, de nem tudtuk szót érteni vele, legutóbb már a telefont is lecsapta, mikor megtudta, megint ebben az ügyben hívnának egy megbeszélésre.

Legfőbb aggálya a plébánosnak, mondják, hogy nem bízik benne, az építési telket átírhatja a falu az egyházközség nevére. Pedig a szándék a hivatal részéről kinyilvánított, ki is méreték a telket földmérővel, s kijelentették, ha meg tudnak úgy állapodni, hogy az mindenki javára váljon, tehát a templom építése az engedélyek és a plébános erkölcsi támogatásának birtokában elkezdődhet, átírják az egyházközség tulajdonába – erősíti meg a polgármester. – Felkerestük az érsekséget is, beszéltünk *dr. Szendi József* érsek úrral, *dr. Mail József* gazdasági igazgatóval, s mindketten nagyon pozitívan reagáltak kezdeményezésünkre. Nagy örömmel vették terveinket. De mégsem akarunk indulatok közepette templomot építeni. Szeretném, ha a helyi plébánossal a kapcsolatok rendeződnének, hiszen nyilvánvaló, hogy ő lesz a lelkipásztor a továbbiakban is a falunak.

Megnyílnának a pénztárcák

– Sajnos az adományozóknak is nehéz ezt a helyzetet megmagyarázni, hiszen már egy éve elindult a kezdeményezés, s azóta egy helyben topog. Nem vol-

na csoda, ha bizalmatlanság ütné fel a fejét – mondja Mária asszony. – Pedig nem volna gond a további adományokkal, hiszen ha az érseki hivatal egy hitelesítő nyilatkozatot adna a kezünkbe, hogy az építkezést támogatja, bizonyára újra megnyílnának a német testvéreink pénztárcái.

Dr. Mail József, az érseki hivatal gazdasági vezetője elmondja: – Többször jártak az érsekségen a németbányaiak, s mi minden alkalommal elmondtuk, mire van szükség ahhoz, hogy a településükön egy egyház által elismert, felszentelt, nyilvánosan működő kápolna megvalósulhasson. Először is irassák át az önkormányzati telket a helybéli egyházközségnek, majd készíttessék el az építési terveket, szerezzék be a hatósági engedélyeket, s küldjék be a püspökségre engedélyezés céljából. Mivel az érsekség jelen pillanatban nem tudja anyagilag támogatni ezt az építkezést, hiszen számos súlyosan leromlott állapotú templomának tatarozása, restaurálása hárul rá, ezért nem zárkozik el a helyi kezdeményezésektől. Érsek úr örömet fejezte ki a tervek hallatán, s megígérte, hogy személyesen fogja felszentelni a kápolnát, ha elkészül. De mindezek érdekében egyetlen lépést eddig nem tettek a szervezők. Amíg ez nem történik meg, hitelesítő dokumentumot sem tudunk kiállítani arról, hogy támogatjuk az építkezést.

Ami a helyi egyházközség pásztorával való kapcsolatot illeti: Hogyan képzelheti el bárki is, hogy egy templom-építést, amit a helybéliek kezdeményeznek és még ki is fizetnek, meg akarna akadályozni az egyház, hiszen az az alapvető érdeke, hogy minél több templom épüljön. Az engedélyt egyébként is az érsekségen kapják meg, nem Németbányán.

Vajon az indulatokon felül tud-e emelkedni ezek után a falu, a plébános úr – Isten háza méltó összefogásban történő felépítése érdekében?!

Toldi Éva

Mégis megépül a kápolna (1998)

Kápolna közadakozásból

Kitelepítésekről emlékeztek meg Németbányán

Dr. Szendy József nyugalmazott érsek szentelte fel a zömmel közadakozásból épült kápolnát

Gáspár-fotó

Ötven évvel ezelőtt telepítették ki Németbánya német ajkú lakosságának zömét. Az évfordulóra emlékezve rendezték meg immáron második alkalommal a németbányaiak világtalálkozóját. A négynapos ünnepség csúcspontján, tegnap ünnepélyes keretek között dr. Szendy József nyugalmazott érsek szentelte fel a zömmel közadakozásból épült kápolnát.

Aradi Alajos polgármester nyitóbeszédében egyebek mellett kiemelte a németbányaiak önzetlenségét, segítőkészségét. Szólt továbbá a községből kitelepítettek, de Németbányától soha el nem szakadók tevékeny közreműködéséről. Közülük is Maria Todte munkáját köszönte.

(Folytatás Tízmillióért épült a kápolna címmel a 3. oldalon.)

2013 Keresztszentelés Mága koncerttel a kápolnában

KRÓNIKA

A szívük visszahúz

ÜNNEPSÉG Kivándorlókra és kitelepítettekre emlékeztek

Németbánya (ni) – Jobb megélhetést keresve negyven család vándorolt ki a településről 1912-ben Amerikába. Kevesen tértek vissza, ám a kint maradtak emlékkeresztet állítottak velük a falu főterén, melybe nevüket vették.

A vasárnapra a helyi német nemzetiségi önkormányzat által szervezett nemzetiségi napon és falutalálkozón többek között újrászentelték a felújított keresztet. A program a Szent Márton-kápolnában tartott szentmisével kezdődött, amit *Tál Zoltán* atya celebrált. A szertartáson *Mága Zoltán*

Maria Todte, a rendezvény háziasszonya több német csoportot is meghívott

világhírű hegedűművész működött közre.

– A keresztet az Emlékkápolna Alapítvány támogatásából újítottuk fel, és az alkalomra *Maria Todte*, a rendezvény háziasszonya több német cso-

portot is meghívott. A délutáni rendkívül gazdag programon bemutakoztak a németbányai alkotók, majd a nemzetiségi műsorban több meghívott csoport is részt vett – mondta el *Narancsik Imre*, a helyi német nemzetiségi önkormányzat elnöke. *Todte asszony (Wenczel Mária)* tizenégy

Maria Todte asszony, Narancsik Imre és Blaskovits Zoltán polgármester és az ünneplő sokaság. A kis képen Mága Zoltán hegedűművész, aki egy különleges Bibliát kapott ajándékba

FOTÓ: NAGY IMRE

Belevészték nevüket a keresztbe

A keresztet *Tál Zoltán* atya szentelte fel, majd a közösségi házban megnyitották a *Kettős látás* című, kuriózumnak is beillő kiállítását. A nemzetiségi műsor fellépői egészen a sváb muzsikától kísért kö-

zös vacsoráig szórakoztatták a résztvevőket, majd kötetlen beszélgetés és térzene zárta az ünnepet. A falutalálkozót Németbánya önkormányzata és a *Kostajger Mihály Közhasznú Egyesület* is támogatta.

évesen élte meg 1948-ban újabb ötven család kitelepítését Németbányáról. Őket arra kötelezték, hogy visszatérjenek az egykori anyaországba. 1986-ban tért vissza szülőfalujába, ahol a megbocsátást és megbékélést követve kápolnát emeltetett az elhurcoltak emlékére. E célra egy alapítványt is létrehozott. A kápolnát, ami azóta a falu egyik büszkesége, 1998-ban avatták és szentelték

fel. *Mága Zoltán* hegedűművész már harmadszor tett eleget *Todte asszony* kérésének, ennek is egyszerű a magyarázata. A művész húsz évvel ezelőtt, szinte még névtelenként rengeteg szeretetet és segítséget kapott *Mária* brühli éttermében.

további képek, információk

veol.hu
Napló Online

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott támogatom, hogy a Németbányai Emlékkápolnát ..... (56 tér) mint kiemelkedően fontos értéket, Németbánya Települési Értéktárába Nemzeti Értéktárba / a Veszprém Megyei Értéktárba / a Németbányai Települési Értéktárba jelöljék és felvegyék. /

A kitelepítettek és az ittmaradtak megbékélése joggában épült templom a meg-nyugvást, a békés egymasmellett élést szimbolizálja. Békés a családban, a településen, az országban és a világon. Több hazai és külföldi napjeli és havilapban is megjelent írás a békés üldözött kápolnáról. A képekben való felvétel igaz kiemelkedő támogatás.

Kelt, Németbánya, 2015. okt. 31....., ... /

Fliegh Vilmos

Fliegh Vilmos

Cím, elérhetőség: 8200.....

Keszpeur

Maddel Szent u. 16.